

Güngör Şenkal: Uykusu Bölünmüş Eylül Çocukları

Posted on 28/09/2019

'Uyuyan çocuk uyandırılmaz! Bu, belki de dünyanın her yerinde geçerli olan evrensel kurallardan biridir. Hatta çocuk/lar uyanacak diye, yüksek sesle bile konuşulmaz. Anadolu'da yaşayan halkların benzeşmiş kültürleri gibi, bu kurala sıkı sıkıya bağlıydı evimiz de.

Kalkın, kalkın! Yangın var!

Babaannemin, sadece geceyi, uykuyu değil, kulak zarlarını da yırtan bağırmasıyla ayağa fırladı herkes. Peki, sözünü ettiğimiz kurala ne olmuştu? Uykularımız neden bölündü? O gün öğrenmeye başladım: Yaşamda, insan yaşamını aşan öyle anlar/zamanlar varmış ki meğer, çocuk uykuları hep bölük pörçük kalırmış.

Kalkın! Kilise yanıyor!

Akşam saatleri, belki de 10 sularıydı ve ben yatalı çok olmamıştı. Korku telaş karmaşasında uyuyan uyumayan kim varsa ayaklanmış, ne olup bittiğini anlamak için pencereye dayanmıştı. Yakınıımızdaki kilise gerçekten de yanıyordu. Hem de, nedenlerini henüz anlayamadığımız, sokak aralarında dolaşan bağırtılar eşliğinde.

Biz ve dört katlı binamızdaki -Ermeni soykırımını yaşamış- komşularımız, korkuyla dışarıya attık kendimizi. Evlerde sıkıştırılma korkusu sarmıştı herkesi. Soykımcılar geldiğinde evde olurlarsa kaçacak yerleri olmayacaktı. Dışarıda ise, belki!

Komşularla birlikte avluda toplandık. Ancak ne olduğu hâlâ belli değildi. Soykırımın etkilerini üzerinden atamamış komşular, bunun bir soykırım saldırısı olduğunu söylüyordu. Ruh halleri o günlere dönmüş, soykırım korkusunu bütün canlılığıyla tenlerinde, yüreklerinde hissediyorlardı. Sokak kapımızın ardından sloganlar, bağrışmalar, kırılan ve atılan nesnelerin sesleri geliyordu. Makarios aleyhine nara atılıyordu: Kara cübbeli Makarios! bunlardan biriydi. O zaman anlaşıldı ki saldırının, saldırganların hedefi Rumlardı.

Babam, o sırada yanına gelen ve bir Müslüman olan çırağını, onlara kesinlikle karışmaması, suç ortağı olmaması konusunda tembihledi. Ne olduğunu anlamak için kapıdan caddeye bakarken, karşıdaki Rum komşumuzun penceresinden büyük bir radyonun atıldığını gördüm. Caddede dolaşan askerler de vardı; ancak onlar saldırganlara karışmıyor, olanları öylece izliyordu. Görebildiğim kadarıyla, saldırganlar içinde tanıdık yüz yoktu; bizim muhitin insanları değildi bunlar.

Bu sırada, yan tarafımızdaki Rum okulundan bağrışmalar geliyordu. Sokaklarda birçok grubun olduğu seslerden anlaşılıyordu. Gruplardan biri Rum ilkokulana girmiş olmalıydı. Binadaki komşulardan yaşlı bir amca, hemen oraya koştu. O sırada saldırganları, Rum okulunun tadilatında çalışan Doğu Karadenizli işçileri döverken buldu. Ne yapıyorsunuz? diye kızdı onlara: Bunlar Türk, bırakın bunları! Saldırganlar, işçileri, aksanlarından dolayı Rum sanmış ve dövmeye başlamıştı. Komşu amca yetişmeseydi belki de öldüreceklerdi.

O amca, sekiz-on kişi kadar olan dayak madurunu kurtararak bizim avluya getirmişti. Hemen çay yapıldı onlara. Böyle saldırıların yanlışlığına dair konuşmalar yapıldı. Çaylar içildi ve dayak madurları avludan ayrıldı. Bizimkilerin tedirginliği geçmediği için, biz avludan ayrılamıyorduk; korkudan evlere de çıkamıyorduk.

Aradan biraz zaman geçmişti ki, saldırıya uğradıkları sırada bir Ermeni amca tarafından kurtarılan Rum ilkokulu işçileri, ellerinde ufak tefek 'ganimet'lerlegeri, avluya dönmeye başladılar. Çayı içip dayağın etkisini atlatınca, gidip saldırganlara katılmışlar, onlar da ne

alabilmişlerse alıp gelmişlerdi. Sonra gidip gidip gelmeye başladılar. Getirdikleri nesnelere küçük şeylerdi, ne olduklarını hatırlayamıyorum. Bellekte kalacak kadar büyük değillerdi çünkü. Onlara pek değerli bir şey de kalmamıştı anlaşılır.

Çok yakınımızda, evde yatalak anneleriyle yaşayan çocuksuz bir Rum ailesi vardı. Yatalak annelerini bırakamaz, bundan dolayı da hiçbir yere kaçamazlardı. Saldırganlar tam onların evine yönelmişti ki, düdükler çalmaya başladı. Babaannemin söylediğine göre, örfi idare, yani sıkıyönetim ilan edilmişti.

Kaldırıldığımdan bu yana belki dört beş saat geçmişti ki, saldırılar durulmaya başladı.

Sonraki gün kiliseye bakmaya gittim. Aya Kiryaki Kilisesi (Hagia Kyriake ya da Merdivenli Kilise)'nin kocaman avizesi parçalanmış, parçaları yerlerde duruyordu. Hele kilisenin, kim bilir kaç tonağırlığındaki çanını nasıl indirmişler, kimsenin aklı almadı! Söylendiğine göre; kilisenin papazını da yakalamışlar. O, kendisinin Ermeni papazı olduğunu söylemiş, ama inanmamışlar. Sakalını kesmişler ve dövmüşler.

İtfaiyenin, olaylardan kısa bir zaman önce yangın kapaklarını kontrol ettiği konuşuluyordu. Ancak, bizim yakınımızdaki evlerde yangın olayı görülmedi.'

İşte, dokuz yaşında bir çocuğun gözüyle böyle görülmüştü, 6-7 Eylül pogromu. Peki olayların arkasında neler yatmaktaydı?

6-7 Eylül olaylarının örgütleyicisi olduğu söylenen ve -kendi sözleriyle- Rumları suçlamak için Kıbrıs'ta cami yakan Sabri Yirmibeşoğlu, 1944-1945 Nazi davası sanıklarından Türkeş'e yakın askeri öğrencilerdendi. (Turancı-Irkçı kesim o dönemde Naziler hesabına çalışıyordu. Hatta Turanın fikir babalarından Pál Teleki de Macaristan'da, Naziler (Hitler) tarafından Başbakanlığa getirilmişti.)

Yirmibeşoğlu, Türkiye'nin o zamanki gizli servisi (Milli Emniyet Hizmeti) hesabına çalışan Gümölcineli bir öğrenciyi, Mustafa Kemal'in doğduğu ev diye bilinen eve (ya da bahçesine), patlayıcı gücü zayıf bir bombayla provokasyon yapması için görevlendirmişti. Olay gerçekleşti ve -plan gereği- İstanbul gazetelerine manşet oldu. İstanbul Ekspres, 20 bin olan tirajını o gün (6 Eylül) 290 bine çıkardı, ve gazete Kıbrıs Türktür Derneđi üyelerince İstanbul sokaklarında dağıtılarak yağmacı toplandı. Başka illerden yağmacı getirmek de ihmal edilmedi.

Bugün artık bir sır olmayan, devlet eliyle örgütlenmiş bir provokasyondur bu. Amaç ise; bu bahaneyle oluşacak pogrom sayesinde, Lozan'da mübadele dışı tutulan İstanbul Rumlarından kurtulmaktır. Ödüllendirilen failer üzerinden olaya baktığımızda, devlet provokasyonunu açığa vuran birçok örnek verebiliriz:

Bir: Selanik konsolosluk görevlisi (Hasan Uçar) ile birlikte tutuklandıktan dokuz ay sonra bırakılınca Türkiye'ye kaçan, Türkiye'den burslu öğrenci ve istihbarat ajanı Oktay Engin, daha sonra, olayın azmettiricisi olarak aldığı 42 aylık hapis cezası için Yunanistan tarafından istenince, Türkiye'nin vermemesi. (Engin'in, Türkiye'de soruşturmayaya uğramaması.)

İki: Sonradan Nevşehir valiliğine kadar yükselen Oktay Engin'i, Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çalışmak üzere çağırarak Hayrettin Nakipođlu'nun, olayların yaşandığı 6-7 Eylül 1955 günlerinde, pogromun en yoğun yaşandığı yerlerden İstanbul Beyođlu'nda Kaymakam olması.

Üç: Pogromu, Özel Harp Dairesi'nin -amacına ulaşmış muhteşem- örgütlemesi/başarısı olarak gören/gösteren Sabri Yirmibeşoğlu'nun, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliđi'ne kadar yükselmesi.

Dört: ...

Geçmişle yüzleşme, bir toplum için tarihsel bir sorumluluktur. En basitinden, 6-7 Eylül pogromu/provokasyonu ile -ve elbette arka planıyla- hesaplaşmış/yüzleşmiş olabilseydik, malum kişi çıkıp da, 'Gerekirse Suriye'ye dört adam gönderirim; Türkiye'ye sekiz füze attırıp savaş gerekçesi üretirim; Süleyman Şah türbesine de saldırtırız.' diye yeni provokasyonlara kapı aralayabilir miydi?

Kaynak: susmagazetesi.com